

ORADEA-MARE (N. VÁRAD)
15 octombre st. v
27 octombre st. n.

Ese în fiecare duminică
Redacțiunea:
Strada principală 375 a.

Nr. 42. ANUL XXXI.
1895.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe 1/2 de an 5 fl.
Pe 1/4 de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România pe an 25 lei

Dimitrie Cichindeal.

— Date noue despre viața și activitatea lui. —

Discurs de recepțiune ținut în Academia Română
(Urmare.)

Activitatea lui neobosită nu l'a oprit să-și urmeze lucrările și pe terenul literar. La 1813, a încheiat opera sa de căpetenie, fabulele, care în urmă i-au făcut un nume atât de mare. În același an a și trimis lui Vulcan prospectul paginei prime, cu titlul „Fabule și învățături morale” și având drept motto versurile:

Din locul de sub sôre
Din cetate Bonaveste
S'a adus cu sudore
Românului fără veste.

Anunțând că această carte va cuprinde 30 de côle.¹

Cartea înse a apărut în anul următor și a avut un succes ne mai pomenit pân' atunci.

Stăruințele lui necurmăte și succesul fabulelor publicate au stîrnit nedumerire și frică grozavă în Sêrbi. A depărtă pe Cichindeal de la catedră și a confiscă fabulele, iată ce gândiră ei că trebuie să facă numai decăt.

Așă și făcură. Ierarchia sêrbescă îl denunță că este un resvrătitor, iar autoritatea politică îl suspendă și-i confiscă la rëndul seu cartea.

Ioan Russu afirmă în cartea sa, publicată la Arad în 1885, că „nu fanatismul, după cum cred unii, l'a amovat, după ce a edat „Fabulele” pe romănie, de la catedra de catechet a institutului pedagogic gr. or. român, ci datorința superiorității bisericești și școlare, căci a primit învățăturile lui Dositei despre icône, reli-

gie, tradițiune, sinóde și păcatul strămoșesc de ale sale și le-a publicat prin tipar sub numele seu”.¹

Dar s'auđim pe Cichindeal cum istorisește densusl cauza suspendării și amovării sale.

La 6/18 1814 el scrie lui Vulcan o informațiune lungă. Spune în ea că, ăilele nu de mult trecute, a sosit de la episcopul Timișorii la al Aradului o scrisóre, care cuprinde ridicarea lui din postul de catechet. În acea scrisóre, episcopul Timișorii rógă pe al Aradului să caute prin diecesa sa un preot vrednic a puté fi catechet în șcôla pedagogică din Arad și să-l propună. Episcopul Aradului a și căutat, înse n'a aflat; dar Cichindeal aude că al Timișorii ar fi aflat unul de la Lipova, și pe acela l'ar fi propus mitropolitului din Carlovêț. Informându-se din adins de cuprinsul acelei scrisori, a aflat că mitropolitul ar ăice în ea să i se propună un preot vrednic a fi catechet în șcôlele romănești din Arad, în locul lui Dimitrie Cichindeal, care are să se ridice. Din această el face conclusiunea, că episcopul Timișorii prin mitropolitul din Carlovêț a mijlocit la curte ridicarea lui din postul de catechet.

Scrie că a întrebat în privința asta și pe Nestorovici în Arad, dar acela a răspuns că el numai a auđit, înse în scris n'a primit nimic. Totodată acesta l'a asigurat că

mitropolitul din Carlovêț, fără șcirea lui, nici nu va destitui, nici nu va pune catechet. Cichindeal crede această, nu crede înse ceea ce Nestorovici tare i-a făgăduit cu gura, că adecă îl va apără înadins, căci e Sêrb. Nestorovici înse i-a făcut și destăinuiri importante, și anume i-a spus că episcopul Timișorii a denunțat pe Cichindeal la mitropolitul că corespunde cu

¹ Fabulele lui Demetriu Cichindeal, în traducere nouă din originalul sêrbesc al lui Dositei Obradovici, de Ioan Russu. parochul Aradului. Arad 1885, pag. LXVIII.

¹ Corespondența cu Vulcan, nr. XV.

VEDUVA LUI STAMBULOV.

episcopul Samuil Vulcan, că vré să facă pe Români uniți și că prin acesta va pune împărăția în primejdie. I-a mai ținut Nestorovici: „Voi Români ați făcut o instanță, prin care voiți de Sârbi a ve despărți“. „Unele ca aceste, urmază Cichindeal, îmi pricinuesc mutarea din această diregătorie catehetică“.

Scrie apoi, că din unele pricini, după ce ar fi dat examenul de toate trei cursurile, precum l'a și dat cu mare laudă, a avut de gând să se retragă de bună voie; inse acuma, ca nu cumva cineva să-l credă vinovat, va sta locului; deci cere spriginul lui Vulcan la locurile înalte, asigurându-l că n'are să se rușineze pentru el, numai să se facă cercetare.

Apoi arată pentru ce s'a pornit góna în potriua lui și anume:

1, „Că instanția clerului din Arad e cunoscută din auđ mitropolitului și episcopilor sârbești;

2, „Că eu aicea la Arad nu am îngăduit ca preparamanții în biserică slaveno-muscal-sârbește tótă slujba precum a poftit vlădicu, să o cânte;

3, „Că clerul cel mai mare sârbesc socotește că de voi fi eu de aicea ridicat la bună vreme, vor pute lesne aduce preoțimea diecesei Aradului să se retragă de la cererea lor în rëndul vlădiciei românești;

4, „Nu vor Sêrbii să se lumineze Români și ei socotesc că, de nu voi fi eu aici în școle, mai lesne au o vor sêrbi, au strică“.

Apoi urmază că nu e drept ca fără vină și fără proces, neșciind el nimic, să fie scos cu rușine și să i se negrească astfel cinstea. Și constatând cu mândrie, că din institut au eșit 60 de învățători cu duhul românesc și peste trei luni iarăș vor eși atâția, punându-le în cap la toți să cêră vlădică român, adaogă: „Că de s'ar întemplă să móră vlădicul Aradului și eu fiind catechet aicea, am nădejde, de vreme ce sânt în credit bun la protopopi și la preoți, că se va scóte lucrul bine cu cale“.

Încă odată cere spriginul episcopului Vulcan, să se purcêdă cu el după legile țerii: „Iar nu după voia clerului mai mare sârbesc, de care mie nici cât îmi este frică, de și *el oțel și eu voi fi o cremene*“.

Incheie că a rugat pe Nestorovici să-l lase să se ducă la Viena, acolo ar fi putut să vêdă și de instanția clerului diecesei Aradului, dar acela nici decât nu i-a dat voie să mêrgă.¹

Care va să ăică, relațiunea lui Cichindeal e contrariă afirmațiunii lui Ioan Russu.

Dar să auđim și pe un martor clasic, pe care nimeni nu-l póte acuză că ar fi fost interesat în favorul lui Cichindeal. Acest martor este ênsuș mitropolitul din Carlovêț.

În reprezentațiunea ce mitropolitul Stratimirovici din Carlovêț a făcut cătră cancelarul aulic Iosif Erdödy, la 13 iulie 1815, în cauza petițiunii Românilor pentru episcopatul Aradului, el spune apriat că încă în anul trecut i s'a relatat din diecesa Timișorii și a Vêrșetului, că cunoscutul catechet Cichindeal și profesorul Diaconovici de la școla pedagogică din Arad stêrnesc și propagă naționalismul român, și că ei sânt autorii cererii care s'a dat Maj. Sale prin preoți în numele clerului și al poporului român din părțile acele, ca după mórtea actualului episcop din Arad, viitorul episcop să nu se mai impună prin sinodul sârbesc din Carlovêț,

¹ Corespondența cu Vulcan, nr. XVI.

căci acela iarăș ar alege un Sêrb, ci să se numescă de cătră Maj. Sa dintre Români, căci cea mai mare parte a diecesei e română.¹

După acesta mărturie, nu mai incupe nici o îndoielă că nu motivele indicate de Ioan Russu au produs destituirea lui Cichindeal, căci mitropolitul în tótă reprezentația sa, din care noi între documente reproducem numai partea privitoare la Cichindeal, nu amintește de loc să i se fi relatat din Timișóra și de la Vêrșet nici unul din acele, ci stêrnirea și propagarea naționalismului român, de care Sêrbii s'au speriat grozav, și în contra căruia a fost ușor a câștigă și ajutorul de prigonire din partea puternicilor țilei.

La 18 iulie 1814, Cichindeal iarăș scrie lui Vulcan și-i spune, că i-a fost trimis la Viena cererea clerului și rugămintea sa proprie, și-i cere spriginul „cât pentru clerul eparchiei Arad necășit“ atât și pentru sine.

Din această scrisóre mai aflăm că episcopul Timișorii l'a pêrit la comitatul Timișorii, precum și la mitropolitul din Carlovêț; dar el scrie că este convins, că în adunarea comitatensă care se va ține la 8 august, denunciarea se va află neintemeiată.

Tot cu această ocaziune rógă pe Vulcan să mijlocescă la Buda censor român gr. or., „că altmintrelea cărțile românești și literatura rabdă mare scădere“.²

Petru Maior adecă eră censor pentru Români greco-catolici; iar Români gr. or. aveau revisor împreună cu Slavonii-Sêrbii pe Sêrbul George Petrovici.³

*

În acelaș an o nouă lovitură isbi pe Cichindeal. I se confiscase „Fabulele“ ce a publicat în anul acela.

Urzitorul acestei lovituri a fost iarăș episcopul de la Timișóra Stefan Avacumovici, cu vrednicul seu tovarăș directorul Nestorovici, cari s'au întrecut în ură și violenție față cu Cichindeal.

Faptul acesta ni se adeverește prin o scrisóre a lui Vulcan, care la 21 novembre 1816 îl înșciințeză din Viena pe Cichindeal astfel: „Despre fabulele tale mi-a spus referendarul Lányi, că episcopul de la Timișóra și directorul Nestorovici să fi scris că sânt împotriva constituției împêrăției și pentru aceea să se fi oprit. A adaos că le poți iarăș tipări, dându-le de nou mai întei la censură“.⁴

Confiscarea s'a executat în luna lui Decembre, la ordinul comitatelor Timișóra, Torontal și Arad.⁵ Va să ăică, trei comitate mari s'au întrunit ca să sugrume glasul unui biet fabulist român.

Cichindeal a recurs la palatinul, și se vede că a cerut și acum spriginul lui Vulcan, căci acesta la 1 ianuarie 1815, provocându-se la o scrisóre precedentă a sa în cauza „fabulelor“, îi mai cere informațiuni, „dar cu tótă adeverița, ca nu cumva după tine și eu să smintesc și să dau de ocară“.⁶

Palatinul într'atăla a spriginit pe Cichindeal, încât l'a scutit de niște urmăriri mai dejositoare, pe care i le-au cerut denuncianții lui. Însuș persecutatul fabulist ne spune această în o suplică ce a înaintat palatinului în 4 iulie 1815.⁷

Dar „fabulele“ tot nu s'au mai eliberat de sub secestru.

¹ Corespondența cu Vulcan, nr. XXV.

² Tot acolo, nr. XVII.

³ „Arêtare“ etc, pag. 21.

⁴ Corespondența cu Vulcan, nr. XXVIII.

⁵ Tot acolo, nr. XXIII.

⁶ Tot acolo, nr. XVIII.

⁷ Tot acolo, nr. XXIV.

Intr'aceste Cichindeal părăsește Aradul¹, și la 15 aprilie 1815 începe a funcționa din nou ca paroh in Becicherecul-mic, unde pân' atunci îl suplinia administratorul M. Tomici, după cum arată matriculele bisericești de acolo.²

Strămutat aici, tot nu se poate stămpăra. Pornește la Viena și la 21 iunie 1815 scrie din Buda lui Vulcan, că în ziua aceea pleacă de acolo cu diligența spre Viena. Acolo i-a spus Nestorovici că consiliul a hotărât, că până la sfârșitul lui august tot el va fi catechet, apoi va urma altul. Și adaugă satiric: „Acum slobod pentru mine la Viena“, unde are să vorbească în interesul vladiciei, al directoratului și pentru sine. Și încheie: „Scrie, ușile îmi deschide, eu voi fi la biserica unită la Boiagi dascălul grecesc în cuartir“.³

Ajuns la Viena, în 4 iulie 1815 a fost primit în audiență de către archiducele Rainer. Cu bucurie înșiră încă în ziua aceea pe Vulcan, că a fost primit la unsprezece ciasuri și că a predat archiducelui rugarea în scris pentru „fabule“, comentându-o și cu gura. Intre altele a spus că vladicii fiind Sârbi, nu știu nimic românește, deci au crezut neprietenilor sei cari au tălcuit reu cartea. Românii renași înapoi în cultură, vădând ce se întâmplă acum cu fabulele lui, și-or perde plăcerea a mai scrie. Archiducele a răspuns, că va cerceta lucrul, recomandându-i ca să meargă și la palatinul, care a sosit aseră.

În privința postului de catechet, a spus archiducelui că nu-l mai cere, ci se roagă ca să se considere meritele lui de capelan la regiment și de catechet în trei ani, și să fie dimis cu cinste, ca următorii lui să petreacă cu rivnă în această direcție. Archiducele i-a răspuns: „Das in recht und billig!“ și i-a făgăduit că va face rânduială.

A mai rugat pe archiducele și pentru novele (diare.) Și când i-a spus că Românii sunt mai numeroși decât Grecii și Sârbii, și că aceștia au novele iar Românii n'au, archiducele a zămbit a ride, dîcându-i: „Acee se știe că Românii sunt mai mulți decât Sârbii și Grecii.“ Apoi l'a îndreptat să meargă la un grof, dîcându-i: „Această veți dobândi.“

Spune apoi că în ziua următoare are să meargă la palatinul și că instanța i-a făcut-o dl Stoica, clericul Aron⁴ încă mult l'a ajutat în treaba acesta; amândoi într'atâta l'au spriginit, încât nu le poate mulțumi; ceilalți clerici încă i-au ajutat, prescriind instanțele, dar acești doi mai cu sémă.⁵

Rugămintea ce Cichindeal atunci va fi predat archiducelui Rainer, va fi fost cererea îndreptată monarhului, a cărei copie alăturată la această scrisoare adresată episcopului Vulcan, se păstrează și astăzi în arhivul episcopesc gr. român din Oradea-mare între actele corespondențiale ale lui Cichindeal cu Vulcan, și de unde o reproduc între documentele ce public la sfârșitul acestui studiu.⁶

Cuprinsul ei este cam acelaș ce a spus și cu gura, dar descoperă și unele date necunoscute din viața sa, de cari ne-am și servit în firul acestei scrieri. Tonul

intregului revărsă o reverință bărbătească, iar sfârșitul este plin de demnitate.

După o introducere omagială, spune că, doritor d'a înainta luminarea națiunii sale române, rămasă înapoi a altor popore mai culte, a scris în anul trecut 1814 o carte în românește și intitulată „Invătățuri filosofice, politice și morale — prin fabule“, care s'a examinat de censura regescă din Buda și s'a găsit vrednică de tipar, apoi s'a dat la lumină cu cheltuiela lui în tipografia universității din Peșta și s'a vândut amatorilor; nu peste mult inse, în luna lui decembrie 1814, comitatele Timișoara, Torontal și Arad au ordonat să se confiscă toate exemplarele.

Deci, fiind că la compunerea acestei lucrări a ținut cont de datoriile sale de om, de cetățean, preot și supus și n'a căutat alt ceva decât numai moralul, s'a ferit s'atingă s-ta religiune, legile politice și ocărnuirea înțeleptă, ceea ce a constatat și censura reg. a cărților prin admiterea opului pentru tipar; nu poate pricepe că pe ce temei au putut obține acuzatorii lui la locurile mai înalte confiscarea, cu toate că el nici odată n'a fost tras la răspundere; contrar, primul vice-comite al Aradului, consilierul r. Stanislovici l'a informat că Al-teța Sa imperială archiducele palatin al țării, după ordonata examinare a acestei cărți, n'a găsit-o astfel cum a fost denunțată în detrimentul lui, ci a constatat că este o lucrare folositoare pentru public, care face laudă autorului.

De aceea roagă pe Maj. Sa să bine-voiescă a ordonă, ca, de cumva în lucrarea lui s'ar afla vr'o abateri, aceea să se ștergă și cartea să se dea cumpărătorilor, ori să se înapoieze tipografiei reg., declarându-se el nevinovat.

Cu atât mai vartos cere grația acesta, căci ea corespunde, atât dreptății, cât și înaltei și pămîntescii ingrigirii de cultura poporului român, care numai în regatul Ungaria se urcă peste un milion și jumătate. În cazul contrar s'ar produce acea tristă urmare, că în viitor ori-care român loial s'ar speria de exemplul seu și astfel s'ar împedeca cultura poporului român, mai ales în situațiunea actuală a Românilor gr. or. din Ungaria, cari n'au un singur episcop din mijlocul națiunii, ci numai niște străini, cari nici nu știu românește, și sunt supuși la asemenea capi bisericești și școlari.

A doua rugare a sa este următoarea: A servit trei ani ca și catechet la preparandia din Arad, și cu stăruință grea și cu sîrguință neobosită a instruit mai bine de 300 de tineri; în timpul acestui greu serviciu, a edat în limba română și un catechism teologic, de care Românii încă nici odată n'au avut; și totuș, desconsiderându-se silințele lui, în iunie 1814 consilierul r. Nestorovici, la ordinul consiliului de locotenență, l'a dimis din oficiul seu, cu însărcinarea inse ca până la hotărîrea mai înaltă să porțe și mai departe agendele, ceea ce îndeplinește și acum cu aceeaș sîrguință și rivnă, dar până în ziua aceea nu i s'a făcut cunoscut prin nici un comunicat, că ce i se impută și cu ce s'a făcut vrednic de această disgratie.

Apoi încheie:

„Majestate! Dreptul sfânt al apărării și dreptul de a nu fi condamnat neascultat, nu se refuză nici celui mai mare făcător de rele; acest drept mi-l cer și eu la tronul Maj. Vostre, și nu pentru ca să fiu restituit în funcțiunea mea, ci să ve îndurați a ordonă ca toate punctele cu care sunt acuzat să mi se comunice în scris, ca eu, conștiu de nevinovăția mea, să me pot apăra în

¹ Dl I. Vuia spune în lucrarea sa citată (pag. 13), că Cichindeal a părăsit postul seu la 21 novembre 1814.

² Comunicat de preoții Svetoniu Petrovici și Petru Agrima.

³ Corespondența cu Vulcan, nr. XXI.

⁴ Teodor Aron, mai târziu următorul lui Petru Maior ca censor la tipografia universității din Buda.

⁵ Corespondența cu Vulcan, nr. XXII.

⁶ Tot acolo, nr. XXIII.

contra invinuirilor fără de nici un temei al acuzatorilor mei, și astfel să pot părăsi cu cinste oficiul pe care trei ani de zile l'am purtat; acesta pretinde onoarea mea și poziția-mi de preot, precum și instituirea unui exemplu pentru indiviții cari în viitor vor îndeplini acest post, chiar și dacă nu s'ar considera neînsemnatele mele merite, pe care le-am câștigat ca și capelan în reșelul din 1805, ca autor a cinci scrieri românești, în o epocă în care puține de aceste au apărut, și ca și catechet al preparanților, pe cari i-am cultivat cu atâta stăruință și rivnă.

„Al Maj. Vostre, etc.“

Dusu-s'a ori ba Cichindeal a doua zi la palatinul, nu știu, căci n'am vădit nici o scrisoare a lui despre această audiență, printre hârtiile episcopului Vulcan.

Gândesc înse că s'a dus, căci tot între aceleași hârtii se mai află copia unei rugări care, după cuprinsul ei, a fost adresată palatinului.

În această adevărată Cichindeal aduce mulțumiri Alteței Sale imperiale, că l'a spriginit când a fost acuzat nevinovat pentru fabulele sale, încât de și acuzatorii lui au obținut chiar confiscarea acelei cărți, grația părintescă a arhiducelui l'a scutit de niște urmări de onorătoare pentru persoana și poziția lui preoțescă, puse la cale de dușmanii lui. Dar cel ce a apărut întru cătva pe Cichindeal, precum vedurăm din suplica lui înaintată împăratului, a fost palatinul; prin urmare, rugarea acesta de sigur a fost adresată palatinului.

În această rugare, el cere de la palatinul, ca, de ore-ce cartea lui a trecut prin censură și la ordinul Alteței Sale s'a constatat că aceea este o lucrare folositore, să se redea lui său cumpărătorilor exemplarele confiscate; iar dacă s'ar fi strecurat în ea niște greșeli, acelea să se ștergă. Dacă Curtea și Alteța Sa imperială ar refuza spriginul, lui său ori-cărui Român, ar fi o mare nenorocire pentru cultura biete națiuni române; în cazul contrar, națiunea română, care numără peste trei milioane de suflete, ar fi pururea recunoscătoare Casei austriace.¹

Dreptate a cerut, satisfacție a reclamat Cichindeal, dar nici una nu i s'a dat.

(Va urmă)

IOSIF VULCAN.

Cugetări.

Acela care este deja un om mic la cinci-spre-dece ani, nu va deveni nici odată om mare.

*

Amorul are despăgubiri pe care nu le are prietenia.

*

Revoluțiunile devorază pe oameni fără să le lase vremea ca să-și îndeplinescă sorta.

*

Amorul știe să învingă tot; să creadă tot, să sperie tot și să sufere tot.

*

Simțimentul cel mai violent ce poate exista în lume, e ura unei femei în privirea altei femei.

*

Cine uită, a iertat; cine iertă, va încerca să uite.

¹ Corespondența cu Vulcan, nr. XXIV.

Gânduri.

O să mă sting și eu odată,
Ca o lumină dintre voi;
Atunci, la patul meu de mărte
Veți plânge câte amândoi.

Tu tată vei jeli trecutul
Că n'a fost câte mai plăcut;
Iar tu iubite vei deplânge
Un viitor pustiu, tăcut.

Me veți ruga cu ochii 'n lacrimi,
Numai o vorbă să grăiesc,
O vorbă blândă, mângâioasă —
Cum eu ve dau — dar nu primesc.

Ce grăznice rece-a fi răspunsul
Ce-l veți ceti din fața mea;
Atunci și pentru 'ntăia-ori
În lume fi-voi și eu — rea ...

Și când la gropă mea deschisă,
O să rugați pe Dumnezeu,
Să-mi dea odihnă, blândă pace,
Când aș pute să râd mereu.

Aș râde! căci o! ce satiră,
În vreme ce voi r'ati ruga,
Și 'n ciasul ultim, pe sicriu-mi
Cu șgomot glia va căde.

LUCREȚIA SUCIU-RUDOW.

Paserile noastre cântărețe.

II

Gușa roșe (roșie). (rubecula sylvestris, familiaris etc.). Rothkelchen. Această pasere ni se arată numai în trecerea sa pe la noi. Poporul nostru, care, după cum amintii, se interesează mai mult numai de acele paseri, care is vără adese în ochi, n'o prea bagă în seamă. Ea e de soiul pitulicilor, ca și ghiul bouului, și eșecută tot atâtea complimente ca și acela, când observă ceva, ce-i face grige, său când vră să se mute de la un loc la altul. Și gușa roșe își petrece viața jos printre garduri, printre grămăzi de crengi și prin tușișele dese. În trecerea sa spre sud rămâne toamna luni întregi prin grădinele noastre, până o silese ometele să plece mai departe.

Eu am întreținut o gușă roșe cu carne dimicată măruntel și aședată pe hârtie deschisă într'un gard până către ianuarie, când de-odată dispărură. Locul unde-i dai nutreț e cercat de repețite ori pe zi de către dânsa. Cel ce i-a făcut cunoștința, o deosebește de alte paseri după sunetele pârâitoare, ce le produce mai vârtos sêra, când se apropie de culcuș, totuș de multe ori și peste zi, când e neliniștită.

Pe cât de târziu plăcă ea de la noi spre sud, pe atât de timpuriu o vedem întorsă îndărăt spre noi. Pe la începutul lui martie o poți deja observa pe la sate în apropierea caselor printre garduri, pe sub temeliile șurelor și ale grajdurilor, de cumva au acăreturile a-

Cancelist de piață in Roma.

ceste visunii pe sub podele, printre tălpile lor. Tot așa pe chingele și pe păreții îngrădiți ai coșerelor (sisiecelor).

Prin orașe se încorteléză în ori ce grădină cu garduri de nule și cu pomete. Ea alege locurile es-puse luminei și căldurei sórelui, până când duréză frigul. După aceea se ascunde prin desišuri de tufe și prin corónele arborilor. Cuprindénd-o dorul de cântare, se aiuréză pe acea parte de gard, de arbore séu de tufă, unde bate sórele mai tare. De-acolo întónă ea strofele sale de sunete de tot gingașe, delicate și dulci, cari trebuie să le auđi, ca să-ți poți face o idee despre ele.

Gușa roșe nu se prea indésă cu cântarea; de aceea trebuie să te ostenești, a o pândi dintr'un loc indoit și a așteptá acolo, până ce-i va plăcé ei, să-și verse prin cântec dorul și durerea ce le are.

Toaleta gușei roșie e cam următórea: Părțile superióre sânt cenușii, cele de desupt sânt albe inchise. Gușa îi este roșă, ochii mari ca ai ochiului boului.

Despre pitulicea acésta se vorbește, că decă află pui orfani de alte paseri, se îndură de ei și-i nutrește până cresc intr'atáta, ca să-și póta căștigá ênșiși hrana.

În apropierea locuințelor omenesçi își desvóltă ea activitatea sa primăvéra cam până pe la mijlocul lui aprilie. După aceea dispare, spre a se sălășlui prin codrii din șes și din munte, unde grigește de proșinitura sa. După ce încep arborii a înfrunđi, se sue sus pe o créngă de arbore, spre a-ș intóná acórdele fărmeccátóre ale versului seu. Noi îi inchinăm versurile ce urméză:

Gușă roșe, páserică,
Dragă mult și frumușică,
Astă-tómná tu-ai plecat
Cea din urmă la văratic
Dup' un versuleț tomnatic,
Ce cu jele l'ai cântat.

Îmi aduc aeve-aminte
Cum priviai cu dor fierbinte
Rađele, ce te 'ncălđiá;
Căci la trista-ți despăitire
Sórele cu-a sa zimbire
Sărutări senine-ți da

Tu te-ai dus și după tine
Mers'au rađele senine,
De cinci luni întregi erăam.
Și vedénd acuma dragă,
Că 'nderét ne vîi, pribégá,
Toți de nou ne bucurăm.

Dar e rece, căci troénul
Până 'n bráu ne stá, tiranul,
Póte prea curénd sosiși!
Veđi, că Dochiea 'ncă jócă
Cu ningáu, cu promorócá,
Iérna stá de noi mortíș

Ce? tu cânți, minune mică?
Al teu cântec va să đicá,
Că cu primăvéra vîi
Cântá dar și pontorește
Iérna, ce ne dosădește
Cu furtuni și vijelii.

Dar muscuțele-adormite
Dorm in somnu-li-adâncite

Prin pământ, prin crepături;
Ce-o să guști tu, roșiórá,
Să ne cânți de primăvéra
Prin desimi și 'ngrădituri?

A!... găsit-am pentru tine
Șvabi din cuine de la mine,
Grași de-a plitei zăhărea!
Puneți-i voi de 'ndămână
Colo 'n unghiul de grădină,
Unde-ți place-a te mișcă.

Ochiul boului te-așteptá
Și privirea-și tot îndréptá
Cătr'amiéđi, in cătro pleci;
Tu cu densusul te 'nsoțește,
Veđi, ce vesel te privește,
Colo dintre pepeleci?

Faceți voi, să sune-adese
Versurile dragi și-alese,
Pe cari voi numai le șciți.
Si-a fugi natânga iérná
Când vedé-va că se 'ntórná
Cântăreții mult doríți.

Sucéva, 20 februarie 1889.

V. BUMBAC.

Măgarul lui Buridan.

Comedie intr'un act de Scribe.

(Urmare)

Scena VIII.

D'Ascenis, in fund la stânga, Kerbannec, Iosefina.

Kerbannec. Se vede că tótă lumea e surdă!

Iosefina. Fusesem la dșóra...

Kerbannec. Spune călărețului să pue șeua pe un cal și să vie ca să-l trimit undeva. Trebuie să ducă o scrisóre in oraș; repede.

Iosefina (eșind.) Indată dle!

Kerbannec. Și decă in cinci minute nu va fi că-lare... (*Vede pe d'Ascenis care-l salutá.*) Iertare dle, dar o scrisóre grabnică la Paris, un recurs...

D'Ascenis. Eu tocmai ve cer iertare, de visita mea neoportună. Vîu să ve mulțumesc de ospitalitatea ce mi-ați dat-o, și fiind că plóia a încetat...

Kerbannec. Dar drumul nu s'a uscat încă... și precum n'ai trásurá... ț-o pot imprumutá pe a mea. Dar ar fi mai bine să mai remái cu noi câteva ciasuri căci prândim de cu vreme și vei avé timpul de a te întórce in oraș.

D'Ascenis. Dle, invitația dvóstre...

Kerbannec. Trebuie s'o primești precum te rog, afară numai decă nu te grăbești...

D'Ascenis. Nici de cum; călătoresc de plăcere.

Kerbannec (intindéndu-i mâna.) Ne-am înțeles! lovește ici!

D'Ascenis (dându-i mâna.) O dle, maniera cu care dta esercitezi ospitalitatea...

Kerbannec. E fórte naturală!... casa mea e deschisă tuturor streinilor, — și mai ales unui ca dta, a cărui aer deosebit... Deci vizitezi Bretania?

D'Anceis. Locul nașcerii mele, pe care nu l'ar vedut din copilărie.

Kerbanneec. Și incotro mergeai acum?

D'Anceis. Mergeam să prânțesc la minele de la Ruvier; se ăice că acolo sânt lucruri curioșe de vedut, și cu tôte că nu cunosc pe nimene de acolo.

Kerbanneec. Dăcă vrei o scrisore de recomandare ... directorul mi-i amic; — dar mai întei, vei prânăi. (*Sună.*) Nu se șcie la ce poți să te aștepți. Eu amaiici o manufactură de pânzării de șfori și fringhii pentru marină ...

D'Anceis. Și-mi veți permite să le vizitez cu de-amăruntul?

Kerbanneec. Te voi conduce eu ênsu-mi peste tot locul ... (*Luând o broșură de pe biurou.*) Pentru a incepe, iată un memoriu făcut de mine, pe care-l vei puté celî mai târđiu ...

D'Anceis. Ba chiar acum. (*Merge la biurou și șede.*)

Kerbanneec (Iosefinei ce intră.) Să se aducă un prână pentru dl ... (*Îi dă ordine încet.*)

D'Anceis (deschide broșura și citeșce.) „Nou sistem de invêlșuri, de Anton Kerbanneec“. (*Incremenit.*) Kerbanneec! moșul meu! (*Ridicându-se.*) O! stéua mea! ... m'ai făcut să string mâna unei rude ce me ureșce atât de mult!

Kerbanneec (după ce a trimes pe Iosefina se întorce la D'Anceis.) Visitând in întregime atelierile mele ai puté să osteneșci, de aceea vei prânăi inainte pentru ca să prinăi la putere ...

D'Anceis (incurcat.) Dle ... iértă-me; dar nu mai pot primî ...

Kerbanneec. Dar trebuie să-ți fie fôme ...

D'Anceis. Așă e, dar ori câtă plăcere, ori câtă onóre ... ar fi pentru mine de a șede la méșa dvóstre ... sânt dator să refuz și să me retrag din casa ...

Kerbanneec (mirat.) Dar primiseși mai adiniórea, și acum? ... pentru ce?

D'Anceis. Adio, dle. (*Vré să iésă.*)

Kerbanneec (aducându-l îndêrêt.) Ci nu, trebuie să stai dle, de voe ori de nevoie, căci dăcă te-aș lăsă să pleci astfel, ar fi să nesocotesc tôte datoriele ospitalității.

D'Anceis (a parte.) Nu mai lipsiá decăt asta! (*Tare.*) Și dăc'aș remăné ... aș nesocoti bunătatea și generositatea dvóstre! — Căci de când am cetit numele de pe memoriu ...

Kerbanneec. Cine ești dta atunci?

D'Anceis. Aș dori să ies de aici fără să vespun numele meu.

Kerbanneec. Un om onest, in ori ce impregiurare s'ar aflá póte să-și dea numele pe față.

D'Anceis (mândru.) Atunci, dle, sânt Eduard D'Anceis, nepotul dtale.

Kerbanneec (incremenit, picând intr'un jilt la stânga.) Nepotul meu! ...

D'Anceis. Te-am fost prevenit, moșule, și voiam să-ți cruț astă lovitură. — Iértă-me, că fără de voie am călcat in casa dtale. Căt pentru mine, voi avé in totdauna o amintire fericită de erorea ce m'a făcut să am o primire așă de cordială și mai ales o stringere de mână ... pe care ț-am răpit-o fără să me gândesc. (*Vesel, cu respect.*) Și cea mai mare părere de reu a mea e, că nu voi mai puté să ț-o inapoesc. (*Salută și își ie mantaua pe braț; Kerbanneec se scólă și trece la drepta; D'Anceis in momentul de a eși salută de a doua óră.*)

Kerbanneec (oprindu-l cu un gest.) Un minut, dle!

(*D'Anceis descinde la stânga, după un moment de tăcere.*) Înșeleg că trebuie să te grăbeșci a eși din casa unei rude pe care ai fost invêțat a o urî ...

D'Anceis. Am fost invêțat, din copilărie, a respectă pe fratele mamei mele.

Kerbanneec. Cum? dta nu aprobi încăpăținarea tatălui dtale?

D'Anceis (repede.) Îl aprob, pentru că susține un proces in care e pusă in joc onórea lui ... il voi ajutá chiar, până in cea din urmă ăi, și cel din urmă ban ...

Kerbanneec (cu furie și satisfacție.) Și el! ... are sânge breton in vinele-i! ...

Scena IX.

D'Anceis, Iosefina, Kerbanneec.

Iosefina. Dle, călărețul e gata, dăcă vreți să-mi dați scrisórea ...

Kerbanneec (brusc.) Incă nu! Ce te grăbeșci așă! lasă-ne in pace!

Iosefina (departe, lângă ușe.) Când vré, când nu mai vré! mai vedut-a cineva un astfel de caracter! ...

Scena X.

D'Anceis, Kerbanneec.

Kerbanneec (după un moment de tăcere, apropiându-se de D'Anceis.) Dle! imi promiți pe onórea dtale, că ceea ce-ți voi spune va remăné între noi, că nu vei spune nimărui in lume, și nici chiar tatălui dtale?

D'Anceis. Ț-o jur, moșule.

Kerbanneec. Dle, vrei să te inșori?

D'Anceis (dând îndêrêt.) Dar! a Dómne! ce tmi spui? ...

Kerbanneec. Nu-ți cer să-mi respunăi imediat; îți dau o jumétate ... trei șferturi de cias! dăcă ți-ar conveni mai bine poți să-mi respunăi in scris: un *da*, séu un *nu!* nimic mai mult! După acéșta, și ... in cazul când a-i incliná, iată a doua mea propunere: Am o fiică ... nici nu ț-o descriu, nici nu ț-o laud, — ai s'o veđi ...

D'Anceis. Cum? ai avé ideia? ...

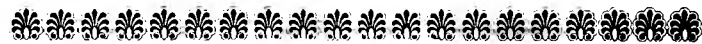
Kerbanneec. Să sfêșim tôte discușiile și dușmăniile nóștre, reunind familiile amênduror, — de va fi cu puțință. Dar nu uitá că mi-ai promis tăcere față cu tótă lumea, — și mai ales cu fiica mea ... care nu va trebui să cunóscă acest proect decăt după respunsul dtale! — înșelegi?

D'Anceis. Înșeleg moșule ... dar ...

Kerbanneec. Te las singur să te gândeșci ... și nu întârđiá a-mi trimite rezultatul. (*Merge spre fund.*) Adio! (*Esc.*)

(Va urmá.)

N. A. BOGDAN.

Cugetări.

Gloria ne face să trăim pentru totdauna in pos-teritate — și amorul un minut in infinit.

*

In societatea actuală toți trebuie să umble séu să alerge; acela care se opreșce este perdut.

*

Copilul este un om mic; omul este un copil mare.

Adunarea generală din Braşov

a Societăţii pentru fond de teatru român.

— La 26 și 27 octombrie n. 1895. —

Discursul de deschidere al vice-pres. Iosif Vulcan.

Onorabilă adunare generală!

Având onorifica însărcinare să deschid și să prezidez și această adunare generală a Societății pentru fond de teatru român, — me aflu sub impresiunea a două momente solemne.

Primul mi se impune prin faptul, că această întrunire se ține în Braşov, un vechiu și strălucit focular al deșteptării și luminării noastre, pentru care tot românul trebuie să aibă în peptul seu un deosebit cult.

Marea însemnătate a acestui oraş în istoria culturii noastre naționale me face ca numai cu sfîlă să-mi ridic slabul glas aicea, unde s'au ilustrat atîția mari și nemuritori bărbați, — și unde chiar ș-acuma me ved impresorat de binemeritați luptători ai propășirii și de ageri represintanți ai științei române.

Al doile moment solemn mi se inspiră prin înțelegerea că tocmai acum se implinesc douăzeci și cinci de ani, de când s'au pus bazele acestei Societăți.

Doăzeci și cinci de ani! . . . Pe vremea aceea părea că mișcarea intelectuală luase un avânt și la noi. Asociațiunea transilvană pentru literatura și cultura poporului român se înființase cu mare însuflețire; prima sa adunare generală și esposiție din Braşov electrizează pe toți; întrunirile ei deviniră niște adevărate serbări naționale-culturale, unde omenii, cu tôte că nu esistau căli ferate, alergau din depărtări mari. Biserica gr. or. română, sub conducerea providențialului ei arhiepiscop, s'a organizat de nou, pe base liberale și traionice. Din colo de Carpați se convocase o întruniție a fruntașilor nostri literari și intelectuali, din care apoi a eșit societatea academică română. . . In deobște se manifestă un dor de progres, un zel de activitate, care voiă să repara lipsesele, fără să-i pase de greutatele ce s'ar ivi în cale. . . In mijlocul acestei fermentațiuni regeneratoare s'a ivit din rëndurile tinerimei apelul „Să fondăm teatru național!“ Apelul a fost intimpinat cu căldură de deputații noștri de atunci și în scurt timp idea s'a închiegat în statute. Astfel s'a format societatea la a cărei adunare generală luăm parte astăzi.

Salutată cu plăcere din multe părți, Societatea noastră a avut din capul locului și protivnici. S'a dis și se dice, că teatrul nu este o necesitate atît de grabnică și că înființarea lui reclamă un capital mare, ce numai în timp de mulți ani s'ar pute adună.

N'am susținut nici odată, că teatrul ar fi prima noastră trebuință și că fondul s'ar pute stringe așa de iute; dar am dis totdeauna, că ar fi păcat să nu primim contribuiriile aceloră, cari din prisosul lor vor să dăruască ceva și pentru scopul acesta. Și am dat înainte, făcându-ne datorii. Pe unde am dus stégul nostru, acela pretotindene a fost primit cu plăcere, în multe locuri chiar cu entusiasm; contribuiriile urmau când mai incet, când mai spornic; ba ni s'au făcut și legate: semnul că societatea noastră n'a fost de prisos.

Adunările noastre generale, afară de profitul material, totodată ne-au dat ocațiuni să arborăm stindardul culturii naționale tocmai la marginile extreme ale elementului românesc, unde idiomul nostru a scăpătat și unde ele astfel au fost tot atâtea serbători ale spiritului românesc.

Fondul nostru și acesta iniuriere, iată cele două produse ale activității noastre în timp de douăzeci și cinci de ani!

Un pătrar de secol în viața unui om este un interval lung, care îngropă multe speranțe frante și ilusiuni ofilite. Rëndurile tavarășilor s'au rărit, pe mulți i-a sleit grigea pâinei de tôte zilele, pe alții i-a amuțit glia somnului vecinic; iar cel ce în entusiasmul tinereței a avut fericirea d'a innălță stégul, vi se presintă cu părul sur. . . Dar stégul tot falfăie, sub el s'adună elemente nouă, puteri tinere, viitorul ne suride. . .

N'am atins încă scopul pentru care s'a instituit societatea noastră. Dar asta nu ne descuragază. Vom păși înainte stăruind și convinși de succes, căci cu tótă sărăcia noastră am reușit s'adunăm un fond care și pân' acumă represintă o sumă considerabilă

Raportul despre starea cassei constatază suma de 71.000 fl. Observ înse, că raportul acesta ne face bilanțul numai până la 4 martie 1895, când tot fondul a trecut în administrația institutului „Albina“, care își face socotela la sfîșitul anului. Prin urmare vinitele de atunci după hărțile de valoare, dividendă celor 78 de acții de ale nimitului institut și interesele până 'n 1 iulie an. c. după capitalul de 27.000 fl. elocat tot la „Albina“ nu s'au computat în raportul presintat.

Adaugate aceste și socotite după valoarea lor reală acțiile „Albinei“, cari dimpreună cu cele din emisiuniunea a doua se urcă la 166, putem susține cu temei pozitiv, că astăzi fondul societății pentru crearea unui teatru național român se urcă peste o sută de mii de florini.

Iată rezultatul material al primului pătrar de secol. Cu acesta ve salut și deschid adunarea generală!

*

Raportul comitetului.

Onorată adunare generală!

Comitetul societății pentru fondul de teatru român face următorul raport.

I.

Ultima adunare generală din Orșova ținută la 24 și 25 august 1890, în înțelesul statutelor societății § 9 alinea g, avea a defige locul și timpul pentru viitoarea adunare generală; adunarea din Orșova inse a întrelăsat a face această, și pe lângă tótă stăruința comitetului, după cum se pôte vedé din protocoalele alăturate sub prot. 22 din anul 1891—1895 nu s'a putut ține adunarea generală; — cu durere constatăm această stagnare provenită din impregiurări, cari și dvostre ve sînt cunoscute, căci de la anul 1892 comitetul continuu și în fiecare an de repetite ori a rugat inteligența din Braşov să facă pregătiri pentru adunarea generală spre care scop de și a fost ales și un comitet arangiator, totuș din cauzele ce se pot vedé atît din epistolele alăturate sub E₁—E₁₁, cât și din protocoalele comitetului, adunarea generală nu s'a putut întruni. — Tot în protocoalele comitetului aci alăturate, se ved și cauzele pentru cari în anul 1892 nu s'a putut ține adunarea generală nici la Arad, precum eră hotărit și pregătit.

II. *Averea societății.*

1. Depuneri la institutul „Albina“	27.706 fl. 85 cr.
2. Acțiuni de ale „Albinei“	7.800 „ — „
3. Felurite hârtii de valoare	34.087 „ 53 „
4. Obligațiuni private	100 „ — „
5. Depuneri la I. cassă de păstrare peștană	1.419 „ 49 „

La olaltă 71.113 „ 87 „

Până la adunarea generală din 24 și 25 august 1890, ținută în Orșova, averea societății a constat din hârtii și bani gata în suma de 54.785 fl. 59 cr.

În urmare, sporul de patru ani e de 16.328 fl. 28 cr.

Comitetul luând în considerare suma însemnată a fondului, cu a cărei administrare se cere nu numai tot mai multă punctualitate, ci și mare siguranță, — după ce s'a incredințat, că on. institut de credit și de economii „Albina“ primește averea fondului numai pe lângă restituirea speselor efective ce le va avea cu administrarea acestei averi, a transpus totă averea după cum se află înșirată în protocolul ședinței din 4 martie 1895, aceluiaș institut; deci când cerem ulterioară aprobare, rugăm adunarea generală a aduce mulțumită protocolară direcțiunii institutului „Albina“. — În urma hotărârii comitetului dat la 10 aprilie și 15 iunie 1895, am luat parte la emisiunea nouă a institutului „Albina“ prin ceea ce numărul acțiunilor se va urca la 166 de acțiuni.

III. *Membrii.*

On. adunare este rugată ca să aprobeze decisiul comitetului de dato 1 decembrie 1892 și dato 15 ianuarie 1893, în urma căruia numele fericitului Lazar Baldi din Cluș, — care a testat fondului 1000 fl., să fie eternizat și prin introducerea între membrii fondatori ai fundațiunii.

În decursul anului 1895, s'a făcut membru fondator dl Iuliu Pușcariu jude la tribunal, iar dnii Atanasie Cimponeriu avocat în Budapeșta, Silviu Suciu secretar minist. și Pavel Boldea preot, membri ordinari,

IV. *Restanțele.*

1. Membrii fondatori după consemnarea sub 1 ¹ . au re-	mas datori cu	2860 fl. — cr.
2. Membri ordinari după cons. 2 ¹ . au	remas datori cu	584 fl. 50 cr.

La olaltă 3444 fl. 50 cr.

De și avocatul societății a făcut mai multe propoziții pentru solvirea restanțelor, totuși încă este o sumă considerabilă neincasată, și acesta se atribuie usualui nepractic de până acum de a se înscrie membri numai în liste, cari în cas de proces nu au însușirile unei obligațiuni, de aceea se atrage de nou atențiunea onoratei adunări generale la hotărârea comitetului și a adunării generale din anul 1888 că numai aceia să fie primiți și declarați de membri fondatori seu ordinari, cari seu solvesc numai decât tacsele prescise, seu subscriu obligațiuni.

V. *Diplome.*

Tacsele întregi le-au plătit și au căpătat diplome:

- a) Din membri fondatori 49 (veți consemnarea I.)
b) Din membri ordinari 39 (veți consemnarea II.)

VI. *Comitetul.*

Din ocaziunea descentralisării tablei regeșci din Budapeșta în anul 1891, zelosul și binemeritul secre-

tar al societății noastre de până atunci dl dr. Atanasie Marienescu, carele de la 1882 a ocupat acest post, a fost strămutat la tabla regescă din Oradea-mare; deci devenind locul de secretar vacant, a fost substituit provisorice prin dl controlor Pavel Boldea; — și fiind că comitetul presinte a fost ales la 30 septembrie 1888 în adunarea generală din Lugoș pe trei ani, cari au expirat încă în anul 1891, comitetul întreg depune mandatul adunării generale, mulțumind pentru încrederea ce i s'a dat și își cere absolvirea sa.

VII. *Actele adunării trecute.*

Pe baza unor hotărâri a adunărilor generale precedente, protocoalele ședințelor adunării generale ultime, ținută în Orșova la 24 și 25 august 1890, se alătură sub I—V.

Din ședința comitetului societății pentru fond de teatru român ținută la 30 septembrie 1895 în Budapeșta.

Hosszu,
președinte.

Pavel Boldea,
secretar interimal.

Rațiociniul fondului de teatru român de la 10 iulie 1892 până la 14 martie 1894.

PERCEPTE.

	Bani gata fl. cr.	Papire fl. cr.
1892 In 10 iulie 1892 a fost starea cassei	7 05	61.782 56
11 10 După 9 cupone „Tran- silvania“ a încurs	24 20	
6 12 După cupone diferite	709 40	
3 12 Legatul fericitului Lazar Baldi	1000 —	
1893 4 2 După 9 cupone „Tran- silvania“	24 20	
8 2 Prin vindere de papire 5% în valoare nom. de 26.100 fl. și a o acții „1-só erd. vasut“ în va- lôre nom. de 200 fl. a încurs	27.026 35	
9 2 S'a cumpărat papire de re- gale în preț nom.		28.000 —
10 3 După cupone diferite a încurs	67 60	
16 5 După 76 cupone „Albina“ à 15 fl.		1170 —
16 4 În libelul nr. 2899 cu fi- nea lui iunie 1892 a fost elocat 20.330 fl. 07 cr., în lib. 3355 tot atunci a fost elocat 1259 fl. 96 cr. iar în lib. 9652 tot atunci 1014 fl. la olaltă 22.595 fl. 03 cr. Cu- mulându-se aceste depuneri în un libel nr. 10.826 în acesta se află în 16 V 1893 24.663 fl.; prin ur- mare detragându-se suma de 1170 fl. care e cuprinsă asemenea în libelul nr. 10.826 creșterea capi- talului de la 1 7 1892—16 5 1893 face		897 97
24 5 După papire 5% földhittel- intézeti záloglevelek sortite în preț nom. de 600 fl. s'a încassat	600 58	
24 5 S'a vëndut papire 4 1/2 % în preț nom. de 1500 fl. după cari a încurs	1524 93	

	Bani gata	Papire
245 S'a cumpărat papire de regale 4½% in preț nom.		2100 —
129 după cupóne „Transilvania“ a incurs	24 30	
110 După cupóne diferite	646 03	
110 S'a cumpărat 6 papire regale in preț nom. de		600 —
1894 ian. După cupóne diferite a incurs	744 25	
Febr. După 9 cupóne „Transilvania“	24 20	
Martie S'a cumpărat un papir de regale in preț nominal de		100 —
Mart. S'a cumpărat un papir de regale in preț nominal de		500 —
Suma totală:	32.423 09	95.150 53

EROGATE.

	Bani gata	Papire
1893 8½ S'a vëndut cu prețul de 27.026 fl. 35 cr. una acție „I. erdélyi vasut részv.“ in preț nom. de 200 fl și 5% magy. papirjárdék in preț nominal de 26.100 fl. la olaltă in preț nom. (veđi p. 5.)		26.300 —
9½ S'a cumpărat 4½% magy. reg. kötvény in preț nominal de 28.000 fl. pentru care s'a solvit v. p. 6.)	28.794 50	
24½ S'a cumpărat 4½% magy. regale in preț nominal de 2100 fl. pentru care s'a solvit (v. p. 11.)	2.158 54	
24½ S'a sortit papire 5% földhitel int. záloglevél in preț nominal de (v. p. 9.)		600 —
24½ S'a vëndut 4½% földhit. int. záloglevél in preț nom. de (v. percep. 10)		1.500 —
Oct. S'a solvit pentru cele 6 regale kötvény (v. percep. 14)	610 72	
Oct. S'a solvit pentru una regale kötv. (v. percep. 17.)	101 75	
S'a solvit oficiului de dare din Cluș competența erarială după legatul lui L. Baldi	100 77	
1894 mart. S'a cumpărat una bucată regale kötvény (v. p. 18.)	508 80	
Suma totală	32.275 08	28.400 —

Prin urmare in 14 martie s'a aflat:

I. In bani gata: Percepțiunea de	32423 09	
Erogațiunea de	32275 08	
Se află așa dară in cassă bani gata		148 01
II. In papire: Percepțiunea cu	95150 53	
Erogațiunea cu	28.400 —	
Se află așa dară in cassă in papire		66.750 58
iară starea totală a cassei		66.898 54

Budapeșta la 14 martie 1894.

Hosszu.

Boldea, m. p. controlor.

G. Szerb, m. p. cassar.

Rătiociniul fondului de teatru român pe timpul de la 14 martie 1894, până la 4 martie 1895.

PERCEPTE.

	Bani gata	Papire
1894 Restul de cassă in 14 martie 1894	148 01	66.750 53
1894 După cupóne diferite s'a incassat	721 95	
27 După 78 cupóne „Albina“ s'a incassat și s'a depus spre fructificare cu libelul nr. 12.042		1170 —
1710 După cupóne s'a incassat	14 20	
1710 După 9 cupóne „Transilvania“ a incurs	24 20	
3112 In urma notei nr. 1325 a institutului „Albina“ capitalul elocat in libelul nr. 10,826 cu finea a. 1894 s'a urcat la suma de 26.510 fl. 68 cr. care față cu starea de la inceput 16 maiu 1893 de		24.663 —
arată un crescământ de		1847 68
Iar capitalul elocat in libelul nr. 12.042 tot cu finea an. 1894 s'a urcat la suma de 1196 fl. 17 cr. care față cu starea de la inceput 2 iulie 1894 de		1170 —
arată un crescământ de		26 17
1895 21 După cupóne diferite s'a incassat	705 25	
Suma totală	1612 61	69.794 38

EROGATE.

	Bani gata	Papire
1894 133 Rebonificare secretarului in spese scripturistice și de transportare a actelor de la fostul secretar dl Marienescu	10 —	
Dec. Remunerațiune pentru manipulara cassei in sensul hotărării adunării generale din 30 septembrie 1889, pentru anii 1892, 1893 și 1894 a 60 fl.	180 —	
Dec. Porto poștal 1 fl. 32 cr. și un libel de cassă 1 fl. 80 cr.	3 12	
Suma	193 12	
Prin urmare s'a aflat in cassă		
I. bani gata: Percepțiune	1612 61	
„ Erogațiune	193 12	
Rest de cassă		1419 49
II. Papire: Percepțiune	69.794 38	
„ Erogațiune		
așa dară in papire		69.794 38
Prin urmare starea cassei cu finea lui martie 1895 este		71.213 87
Budapeșta la 4 martie 1895.		

Hosszu,
președinte,

G. Szerb,
cassar.

In urma hotărării comitetului din 4 martie 1895, murind Ión Bercianu fără avere, obligațiunea acestuia de 100 fl. se șterge din averea fondului de teatru și prin urmare suma acesta vine in erogată cu

remâne așa dară averea 71.113 87

Boldea,
controlor.

Hosszu,
președinte.

G. Szerb,
cassar.

Ilustrațiunile din nr. acesta.

Văduva lui Stambulov. Gróznicul asasinat politic, care a stins viața lui Stambulov, a pus în relief pe văduva lui, care cu atâta demnitate a refuzat cununa trimisă de prințul Ferdinand pe coșciugul bărbatului ei. Dăm în nr. acesta portretul acestei femei rezolute.

Cancelist de piață în Roma. O specialitate a Romei este și cancelistul, care-și întinde cortul în piață și face diverse scrisori clientelei sale. Printre aceste scrisori mai interesante sunt cele de dragoste. Ilustrațiunea a doua înfățișează un astfel de moment.

LITERATURĂ ȘI ARTE.

☞ *Știri literare.* Dl. G. Ocășan publică în „Buletinul lunar al societății de studii filosofice și sociale“ din Paris în limba franceză o lucrare intitulată „Cestiunea română în Austro-Ungaria și în Orientul european“. — *Profesorul Weigand* din Lipsca, după ce a petrecut trei luni de zile în Banat, unde a făcut studii dialectice de limbă, s'a întors acasă.

Academia Română. Vineri, la 6/18 octombrie curent, ora 1 p. m., Academia Română a ținut ședință publică. S'au făcut următoarele lecturi: 1. Dl. B. P. Hașdău: Sonata la Kreuzer. 2. Dl. Gr. G. Tocilescu: Despre mausoleul lui Traian descoperit lângă monumentul de la Adam-Clisi în Dobrogea. 3. Dl. dr. V. Babeș: Dare de seamă asupra volumului V din Analele Institutului de patologie chirurgicală și de bacteriologie.

Istoria împăratului Traian. A eșit de sub tipar fascicula a patra din „Istoria împăratului Traian și a contimporanilor sei“ de dr. Hein. Francke. Traducere autorizată, de Petru Broșteanu. Cuprinsul, partea primă: Afacerile esterne ale imperiului roman sub Traian. Viața și războaiele lui Traian. Armenia, imperiul bactic, Parthii, războiul lui Corneliu Palma în contra Arabiei, războiul lui Traian cu Parthii, îmbolnăvirea, mărtașă și apotheosă lui Traian. Partea a doua: Afacerile interne ale imperiului roman. Administrația de stat a lui Traian. Lupta între principiul monarhic și cel polyarhic în constituția romană până la Traian. Broșura e precedată de o ilustrațiune care înfățișează un sarcofag roman în Transilvania.

Premiile Academiei române. Premiul *Princesa Alina Știrbei* se va da în sesiunea generală din 1902 pentru cea mai bună scriere despre: „Principiile morale și creștinești de cari trebuie să se conducă părinții în educațiunea copiilor lor“. „Acastă scriere va arăta în mod metodic legile morale cari trebuie să conducă pe om în viață și mijlocele ce trebuie întrebuintate de părinți și de crescători, pentru ca germenii cerințelor morale să fie dezvoltăți și întăriți treptat în inima copiilor și a tinerimii, pentru ca voința acestora să fie îndrumată cu constanță spre tot ce este bun și virtuos, precum și spre îndeplinirea datoriilor multiple ale omului, în fine pentru ca copiii și tinerimea să fie de timpuriu astfel conduși, ca germenii celor bune să nu fie slăbiți într'ensii, iar germenii celor rele să nu fie oploșiți și incurajați. (Din Actul de donațiune.) Premiul este de 8.500 lei, în care sumă se cuprind premiul autorului și cheltuelile de tipărirea scrierii (de minimum 30 côle de tipar garmond) în 1000 esemplare.

din cari 800 ale autorului și 200 ale Academiei. Terminul prezentării manuscrisurilor la concurs va fi până la 1 septembrie 1901.

C E E N O U ?

Hymen. Dl. Cornel Ardelean, candidat de avocat, la 19 octombrie s'a cununat în Arad cu dșora Victoria Hodoș, fiica mult regretatului dr. Iosif Hodoș. Nuni au fost dnii Mihaiu Veliciu și Aurel Suciuc de dómnele soții. Actul cununiei s'a oficiat de părintele Vasile Mangra, care a rostit și o cuvântare ocazională.

Știri personale. Dl. *Stefan Sihleanu* a fost numit secretar general al ministeriului instrucțiunii publice în România. — Dl. *Ilariu Pahone*, consilier militar de compturi, a fost pus în pensie la cererea sa. — Dl. *Zacharie Pușcariu*, vice-notar, s'a numit subjude.

Adunarea din Brașov a societății pentru fond de teatru român se ține ați sâmbătă și mâine duminică. În nr. prezente publicăm discursul de deschidere, raportul comitetului și al cassarului. În nr. viitor vom face o dare de seamă despre decursul adunării, care, după pregătirile ce se fac, de sigur o să aibă un succes complet. — Toemai primim programa pentru zilele adunării generale a „Societății pentru crearea unui fond de teatru național român“, care se va ține în anul acesta în Brașov. Vineri în 13/25 octombrie a. c. Sêra la 8 ore: Sêra de cunoștință la otelul „Central nr. 1“. Sâmbătă în 14/26 octombrie: La 10 ore a. m.: Ședința I a societății în sala festivă a gimnasiunii române. Sêra la 7 ore: „Serată musicală“ a reuniunii române de cântări din Brașov, „Reprezentățiune teatrală“ de diletanți și petrecere de dans; tôte în sala otelului nr. 1. Duminică în 15/27 octombrie: La 11 ore a. m. Ședința II a societății în sala festivă a gimnas. român. La 2 ore p. m.: Prânđ comun în sala otelului nr. 1. Subscrierul comitet arangiator își ia voia a face apel la întreg publicul român, de a participa în număr cât se pôte de mare, atât la ședințele acestei societăți, cât și la tôte intrunirile festive, ce se vor arangia cu ocașiunea adunării generale, spriginind astfel societatea întru realizarea scopurilor sale culturale românești. Biletele pentru serata de sâmbătă se află de vândare (sâmbătă) la librăria N. I. Ciurecu și sêra la cassă. Inscrierile pentru prânđul comun se fac la dl profesor G. Chelar, până vineri sêra. Prețul unei cuverte la prânđul comun fl. 2. Brașov, în 10/22 octombrie 1895. Pentru comitetul arangiator: *Virgil Onițu*, president. *George Chelar*, dr. *Iosif Blaga*.

Asociațiunea transilvană. Despărțământul II va ține adunarea sa generală în comuna Tohanul vechiu la 3 noiembrie, sub presiul dlui Nicolae Găroiu, directorul despărțământului.

Prelegeri publice române în Budapeșta. Tinerimea română studiosă în Budapeșta a decis să țină odată pe săptămână câte o intrunire, unde să se facă prelegeri publice. Prima a fost zilele trecute, cu care ocașiune dl I. Maniu, rigurosant în drept, a vorbit despre „stat, constituție, națiune și naționalitate.“

Bănci noue. *Detunata*, un nou institut de economii și credit în Bucium, ș-a început activitatea la 10 l. c. — *Corvineana*, un alt institut nou de credit și economii, cu un capital de 70.000 corone, ș-a început activitatea la 1 octombrie n. Director esecutiv e dl *George Oprea*, comptabil dl *Teofil Tulea*.

Palatul justiției in București, care a început să se clădească înainte de asta cu patru ani, pe malul Dimboviței, vis-à-vis de biserica Domnița Balașa, în sfârșit s'a terminat. Inaugurarea se va face mâine duminică la 15/27 octombrie, cu mare solenitate.

Necrolog. Nicolae Marcuș, paroc gr. c. de Oradea-mare, asesor consistorial, referent la tribunalul matrimonial, membru al oficiului esactoral diecesan și directorul școlii elementare gr. c. din Oradea-mare, a încetat din viață la 7/19 octombrie în etate de 54 ani. În mormântarea s'a făcut la 9/21 l. c., luând parte lume multă. Repausatul a fost un preot de model, care s'a bucurat de stimă și iubire de obște.

OGLINDA LUMEI.

Respândirea limbii engleze. Pe timpul Elisabetei, cum 300 de ani, vorbeau englezește numai 3 milioane de oameni; pe atunci predominau limbile franceză, germană și spaniolă, iar astăzi limba engleză se vorbește de 115 milioane persoane, iar cea franceză de 45 milioane, cea germană de 70 milioane, cea spaniolă de 50, cea rusă de 80 milioane, cea italiană de 30 milioane și cea portugheză de 15 milioane oameni. Numărul persoanelor cari vorbesc englezește se urcă pe un an cu vr'o 2 milioane, așa că pe la finele acestui véc limba engleză va fi vorbită de o populație ca de 130 milioane suflete. Acum e limba domnitoare în Anglia și Irlanda cu 38 milioane locuitori, în Statele-Unite ale Americii de Nord cu 65 milioane, în Canada cu 4 milioane, în Australia și Oceania cu 4 milioane, în Africa și India peste 2 milioane, etc. Se crede că după limba engleză, a doua limbă universală va deveni cea spaniolă, fiind limba domnitoare în toată America centrală și de Sud — afară de Brazilia, — și insulele Indiei occidentale.

Cluburile femeșci în America. Un literat englez, care a stat mai mult timp în America, povestește următoarele: În toate orașele statelor Unite sunt cluburi femeșci, dar mai cu seamă în Boston. Aci fetele, din anii cei mai tineri, când n'au părăsit încă băncile școlii, se reunesc câte de ce, câte douăzeci, închiriază un local și țin aci discursuri. Între toate cluburile filantropice, politice, filosofice, archeologice, umanitare și pedagogice, cel mai original e clubul botanic. Am auzit acolo cele mai grele cuvinte latinești pronunțate de pe buze rose. Mărturisesc că eu me credeam un ignorant în acel cerc de americane care nu se dau în lături de la nici o cercetare științifică. În Boston se mai află un cerc feminin, mult mai ciudat: Clubul văduvelor. Aci se țin discursuri despre meritele bărbaților repotați, în comparație cu ale celor vii. Văduvele se mângăie între ele prin noi speranțe, séu prin hotăriri eroice și se a ută în lipsă séu în nenorocire. Faptul acesta diu urmă e destul de frumos pentru ca să oprască peștregari d'a lua în bătaie de joc pe biete de văduve.

Divorț cu trenul fulger. La Minnesota nu se pôte plânge lumea de incetinela proceselor de divorț, judecând după modul cum a fost rezolvată o cauză de această natură la Spring-Valley. O damă, Taylor, judecându-se în divorț, se duse cu avocatul și martorii sei în ziua fiesată pentru proces la tribunal. În momentul în care eră să vie la ordinea zilei, judecătorul primii o depeșă, prin care eră trimis de urgență într'un

oraș vecin. Ce să facă? Nu putea fi obligată reclamanta să facă încă odată călătoria din Lacrosse, unde se stabilise; și cu toate acestea timpul grăbiă și trenul trebuia să plece. Judecătorul avu atunci o idee genială: invită pe tota lumea să-l urmeze și iată-i pe ușieri, grefier, dna Taylor, avocatul și martorii ei, că se urcă în vagon cu magistratul. Îndată ce trenul a fost pus în mișcare, audiența începă în acest pretoriu de nou gen, și când, la 7 mile mai departe, trenul se opri la stația Wichoff, procesul eră terminat și judecătorul remisese dnei Taylor o sentință în bună și legală formă, prin care îi acordă divorțul.

M o d a.

E un fapt că nevoia de a se îmbrăca, de a se face frumoasă prin ajutorul stofelor deschise, a dantelelor cu fine broderii, a *guipure*-lor decorative și a altor asemenea garnituri a câștigat toate clasele: unele în vécul scării, căci așa se stabilește ierarchia, își împodobesc toaleta cu dantele autentice care costă foarte scump, altele din contra se mulțumesc cu dantele de ață, lucrute cu mâna séu cu mașina, și cele mai modeste pun niște mari gulere de *guipure* de bumbac, ale căror desemnuri, nu mai puțin esacte și frumoase, dau cel puțin ideea unui lucș invidiat. Această nouă modă, de care nimeni nu ride, căci până la cel mai umil funcționarăș e nevoit să-și plătească tributul seu, constituieșce un spectacol foarte variat și de colorii foarte diferite. Pictorii ađi nu vor mai avea nevoie să se inspire în Orient pentru „magia“ culorilor, căci le va fi destul să-și arunce o privire la o serbare asupra toaletelor damelor și va fi în deajuns de inspirat.

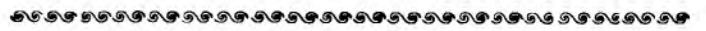
Ceea ce dominază, ca modă geneală, în mijlocul acestei orgii de colorii, sunt plăriile de fantezie cu multe flori pe ele și cari după ce sunt mari, sunt mai mărite încă prin frunte.

Taliile de ori-ce culóre, cu jupe de altă culóre, au ajuns o banalitate, atât de mare este numărul lor; dar nu e necesar a insistă asupra acestui gen, având în vedere că fiecare din dvóstre, draguțe cititoare, cu gusturile ce aveți puteți să creați un efect cu totul personal.

De altmintrelea se pörtă și se vor purtă și mai mult, rochii albe; gulerile de dantelă albă, vor ocupa postul de onóre în toate plimbările și vilegiaturile.

Afară de strofele ușóre, *crepon* sub toate formele, muselina tipărită, *linon* și foulard, țesăturile de mătase continuă ca să se bucure de mare favóre și fomază grațioșe toalete.

Mânicile iau din ce în ce proporțiuni mai esagrate, fără nici un control, formând acele balóne din mâni, cari într'o epocă mai depărtată vor fi socotite de ridicule.

Călinđarul săptămânei.

Duminică a 21-a după Rosalii Ev 4 dela Luca, c. 8. gl. 4, a inv. 10.

Điua sept.	Călinđarul vechiu	Călinđ. nou	Sórele.
Duminică 15	Mart. Lucian	27 Sabina	633 424
Luni 16	Mart. Longhin	28 Sim. și Iuda	635 422
Mărți 17	Prof. Osie	29 Narcis	637 420
Mercuri 18	† Ev. Luca	30 Hartman	639 418
Joi 19	Prof. Ioil	31 Wolfgang	641 416
Vineri 20	Mart. Artemiu	1 Nov. T. Sft.	643 414
Sâmbătă 21	Cuv. Ilarion	2 Pom. Repos.	643 412

Proprietar, redactor respunđător și editor: IOSIF VULCAN.

CU TIPARUL LUI IOSIF LÁNG IN ORADEA-MARE.